

nodige te stellen had gehad met A. Kuiper toen deze predikant in Beesd was. Drie dochters van het echtpaar Van Balveren-Van Bylandt, nichtjes dus van de H.W.S., waren gehuwd met baronnen Van Verschuer, waarvan de oudste, B.Ph. baron van Verschuer, van 1888 tot 1905 voorzitter was van het door Kuiper en de zijnen verfoeide en bevochten Algemeen College van toezicht op het beheer der kerkelijke goederen en fondsen van de Hervormde gemeenten in Nederland.²² Bovendien mag hier niet vergeten worden dat in 1894 de scheuring binnen de Antirevolutionaire Partij had plaatsgevonden, waarbij de Spierings evenals Hendrik Pierson de zijde van jhr. A.F. de Savornin Lohman gekozen zullen hebben. Sindsdien had Kuiper veel voorstanders van de Vaderlandse Kerk nog meer voor het hoofd gestoten door in 1901 een coalitieregering te vormen met de rooms-katholieken. Dat laatste zal ook in Tiel slecht gevallen zijn. Al in 1888 had men daar van orthodox-hervormde zijde de lokale politieke samenwerking met de christelijke gereformeerden opgezegd vanwege het landelijke 'Monsterverbond' tussen antirevolutionairen en roomsen.²³ Toen H.W.S. in 1910 de stoot gaf tot de oprichting van een protestants-christelijk ziekenhuis naast het al bestaande rooms-katholieke werkte zij daarmee een ontwikkeling in de hand die in het huidige onderzoek bekend staat als 'verzuiling'.

H.W.S. was niet alleen, zoals Wapenaar haar aanduidt, 'kleinkind van het Réveil', maar tevens 'dochter van het *hervormde* Réveil'. In haar optreden belichaamde zij de woorden waarmee Kuipers felle tegenstander G.J.Vos Az. in 1895 in Amsterdam zijn openingsrede voor het hervormde Kerkelijk Congres voor Inwendige Zending afsloot. Na gewezen te hebben op Amsterdamse grootheden als Adama van Scheltema, Gregory Pierson, De Marez Oyens en de vele naamloze 'Barnabassen en Dorkassen' binnen de Vaderlandse Kerk, hield hij zijn gehoor voor 'dat wij de inwendige zending gerust het privaat domein der Hervormden durven noemen, ... In aansluiting aan zulke voorgangers ... schrijven [wij] dus op de wanden ook van eigen vergaderzaal en ... binnenkamer: 'Voor den bloei der Nederlandsche Hervormde Kerk bovenal!'"²⁴.

Vrouwenliederen voornamelijk door mannen

De bijdrage van Wim Kloppenburg laat zien dat er ook een gebied was waar vrouwen uit de kring van het Réveil niet of nauwelijks een rol van betekenis speelden. Zijn conclusie luidt kort en goed 'dat er in de negentiende eeuw veel liederen en liedbundels zijn geschreven en samengesteld over en voor vrouwen, maar dat de vrouwen zelf slechts sporadisch aan het woord komen'. Het feit dat Réveilvrouwen in dit

22. W. van der Meij, 125 *Jaar Algemeen College van Toezicht (...)*, Zoetermeer 1995, m.n. 51.

23. Van Miert, *Wars van clubgeest*, 56.

24. 'De gevoelens van het Kerkelijk Congres ten opzichte van de Inwendige Zending', in: *Bouwsteen* n.s. I, 1895, 187-204, m.n. 204. Ere-voorzitter van genoemd congres was T.M. Looman; vgl. Vree, 'Het Réveil' en 'het (Neo-) Calvinisme', 49v. Barnabas en Dorkas (een man en een vrouw; zie Handelingen 4: 36 en 9:36) waren weldoeners in de jonge christelijke gemeente.